

Denne Bort henhører til de faa, en fattig Jordbund berigende, som, efter deres Textur at domme, drage den største Mængde Næring igjennem Bladorganerne.

Kjøbenhavn, Nørrebro Nr. 5, d. 4de Juni 1851.

Erbedigst

J. C. Serslew,
Landmaaler.

Nogle Erfaringer angaaende Jordstoffer, Spergel, gul Rundballe, mørkeblaa Grønkaal, og en ved Tromlen anbragt Forandring.

(En Skrivelse til Landhuusholdningselskabet fra Provst J. B. Krarup i Gjerløv ved Tagerspris.)

Det høie Selskab har behaget at anmode mig om at meddele sig de Erfaringer, som jeg har gjort ved i flere Aar at dyrke Jordstoffer (Topinamburs); saasom der var indgivet Forslag til Det om at ville bidrage til, at Dyrkningen af denne Plante kunde udbredes i Jyllands sandige og skarpe Egne, hvor dens Stængler med deres Blade formeentes at kunne afgive et godt Næringsmiddel for Faarene i Efteraarets sidste Dage. Denne Dets Anmodning har jeg den Ære herved at efterkomme.

I otte Aar vedblev jeg at dyrke Jordstofferne, for om muligt at komme til det Resultat, at de for tjente at agtes lige med Kartoflerne, men jeg bragtes derved til at erkjende, at dette ikke forholder sig saaledes. De væsentlige Fortrin, som de have, at de ikke

fordærves af Vinterfrossen, at de kunne vedblive at dyrkes paa samme Sted i flere Aar, uden at behøve ny Udsæd, samt at de ved deres rige Bladforraad i en høi Grad tilegne sig Atmosfærens velgjørende Indflydelse, skønnede jeg, at de ikke opveiede de større Fordele, som Kartoflerne bragte, og derfor har jeg nu i nogle Aar aldeles ikke dyrket dem.

Afgrøden var ikke lidet mindre af dem end af Kartoflerne; kun omtrent som 1: 3. Det Høieste jeg havde af dem paa Tde. Pd. var 45 Tdr., stundom ikke lidet Mindre. Middeltallet af Kartoflerne var derimod 135 Tdr. paa Td. Pd. Vel bleve de ingen- sinde, saaledes som Kartoflerne, dyrkede i nygjødsfet Land som 1ste Afgrøde, men i ret god Jord med god Gjødningskraft, som Rotationens 2den Afgrøde.

Ligesom de med Hensyn til Qvantiteten langtfra ikke kunde nærme sig Kartoflerne, saaledes ei heller med Hensyn til Qvaliteten.

Den betydelige Fordeel, som saavel større som mindre Huusholdninger have af Kartoflerne, der kunne anvendes paa saa mange forskjellige Maader, og hvorved mangfoldige Tonder Sæd og Lis pund Suul aarligen ere besparede, kunne Jordstokkerne ikke yde; thi næsten Ingen har Lyst til at spise dem; de findes at være af en vammel Smag, dersom der ikke haves en skarp Sauce til dem. Det er altsaa til Dvæget de skulle bruges, og det vrager dem vel ikke, men kan dog ikke ernæres eller trives saaledes af dem som af Kartoflerne. Jeg anvendte dem fornemmelig til Faarene, men fandt, at 9 Tdr. Kartofler indeholde mere

Næring end 10 Ebr. Jordstokker. — Den pecuniaire Fordeel, som Kartoslerne kunne give, naar de bringes til Torvs, vil vist ingenfinde kunne erholdes af Jordstokkerne.

Efterfom det ikke er Knoldene, deres væsentligste Deel, som give dem noget Fortrin for Kartoslerne, men lade dem endog være af langt mindre Værd, skulde det være deres Stofke og Blade, som skulde have dem over Kartoslerne, og vist er det, at disse have langt mere Værd end Kartoffeltoppene, men tvende Bemærkninger, som jeg gjorde, maa jeg ikke lade uberørte. Jeg lod et Eстераar, da Faarene ikke længere kunde finde Fode nok paa Marken, dem faae Stofke og Blade af Jordstokkerne i deres Krybber. De aade dem med Begjærighed paa de nederste tyffe Ender nær, som de lode ligge, endfjøndt de paa Ageren affatte Stubbe vare 3—4 Tommer lange; de vare dem altfor træde. Maafee de havde fortæret Marven, naar Stoffene vare blevne fløvede; men da jeg ikke havde Mangel paa Føde til Faarene, men Mangel paa Hænder til at udføre denne Operation, lod jeg disse Stumper hjemfalde til Møddingen. Man kan altsaa ikke ganske beregne sig al den Top til Indtægt, hvormed en vel begroet Jordstokkeager praler. Dernæst bemærkede jeg ogsaa, at det var til Skade for Knoldene at stille dem ved deres Stængler, saa længe disse endnu vare grønne og havde Saft i sig; ja i milde Vintre forekom det mig, at Knoldene vedbleve at forstorres, endog efter at Stænglerne vare

hentørrede. Jeg ansaae det derfor ikke for hensigtsmæssigt i Efteraaret at gjøre nogen Brug enten af Stængler eller Knolde, og lod sidenester den Dagleier, som i Foraaret tog Knoldene op, beholde de tørre Stumper af Stænglerne, for hjemme at kunne bruge dem som Dvæs.

Ogsaa andre Omstændigheder gjorde mig mindre tilfreds med Jordstokken. Den i tydske Landvæsen skrifter omtalte Fordeel, at den i flere Aar forplanter sig selv, uden at behøve ny Udsæd, stadfæstede sig ikke paa en fyldestgjørende Maade. Det er vel sandt, at den kan vedligeholde sig, uden at ny Udsæd behøves, men det er ikke til nogen sand Fordeel, thi det er ved de smaa Knolde, som undgaae Optagerens Opmærksomhed, at den saaledes forplantes, og Følgen deraf er, at Planterne efter denne ringe Udsæd længe vedblive at være smaae og forknytte, og ikke komme til at staae i ordentlige sluttede Rader, saa at de kunne hyppes og renses med Hyppeploven. Jeg fandt det derfor hensigtsmæssigt, at Optageren, efterat have tumlet og rensset Jorden under Opsamlingen, strax paa samme Steder nedlagde Knolde af passende Middelførrelse, for derved at kunne vente en bedre og ordentligere pladsferet Afkom; men — derved tabtes eet af deres ikke mange Fald. I Begyndelsen lod jeg dem kun blive to Aar paa samme Sted, men tilsidst lod jeg dem blive paa eet Sted i tre Aar. Jeg bragte derved i Erfaring, at deres Boreevne Aar efter Aar aftager, og Udbyttet formindskes, jo længere de vedblive at være paa samme Sted, da ogsaa Dviffer og

andre Ufrudsarter alt mere og mere holde sig til. — Hvad der ogsaa hidrog til, at jeg ophørte med Brugen af dem var, at deres flereaarige Dyrkning paa eet og samme Sted ikke passer i Sædomgangen efter en ordentlig Avlsplan. Men skulde de hvert Aar have ny Plads, hvorfor bør de da foretrækkes Kartoflerne, der dog have umiskjendelige Fortrin for dem? — At den indtrufne Kartoffelsygdom giver Anledning til, at forandre denne Anstuelse noget, indseer vist Enhver; men hvorfor skal man give Slip paa det Haab, at denne Kartoflernes Sygdom kun er forbigaaende, og med Guds Hjælp snart overstaaet, da den jo Aar for Aar bliver mildere?

At dyrke Jordstokken i Jyllands sandige og skarpe Egne, med særligt Hensyn til, at Gaarene i Stoffene og Bladene af den kunne have et godt Aftensfoder, naar de i Efteraaaret ikke længere kunne mættes paa de nøgne Agre, troer jeg ikke vil føre til Maalet; thi vel kunne dens Blade tilegne sig megen atmosfærisk Næring, men det er dog langt fra at den kan leve af Luften alene, og vel er det vist, at den kan blive tre Alen hoi, men hvor den skal naae en saadan Bært, udfordrer den baade et temmeligt godt Jordsmøn og god Gjødningskraft i samme. Af de otte Aar, hvori jeg dyrkede den, var der kun eet, hvori jeg saae en sluttet Dypært af omtrent 3 Alens Hoide, nemlig det første af de tre Aar, i hvilke jeg, som allerede sagt, havde dem paa et og samme Sted; og skjøndt jeg stedse havde dem paa nogle af mine bedste Jorder, bleve de dog

sjelden over et Par Aen høie, og i 2det og 3die Aar som oftest kun 4—5 Dvarteer. Paa Jyllands skarpe Agre vil den vist neppe naae høiere Bært, med mindre den fremhjælpes meget ved Mergel, Gjødsle, nedpløiet Spergel o. s. v.

Ei heller maa jeg undlade at udtale min Frygt for, at Klimaet i Jyllands vestlige og nordlige Egne vist ofte vil forknytte den, saasom der hverken ere Skove eller Bjerge, hvorpaa de hyppige nordvestlige Vinde ja Storme kunne brydes og afkræstes. Endog her paa Stedet, saa langt fra Nordsoens lange Bølgegang, og tildeels i Ly af Jægersprieisstove, bleve et enkelt Aar ved en tre Dages Storm de øverste Toppe og Blade paa saa mange, som ikke stode i nogenlunde Læ, ganske forvandlede til et fort Pulver. Planterne bleve vel i Live og skøde nye Blade frem, men dog satte meget tilbage.

I Jyllands skarpe Egne vil det med Hensyn til Faarene upaatvivleligen være langt hensigtsmæssigere, to Gange i samme Sommers Løb at saae Spergel, og, naar den første Dvært kan undværes som Fødemiddel for Dvæget, at nedpløie den som grøn Gjødning, saasnart den nogenlunde jævnt er kommen i Blomster, førend den begynder at ansætte Frø, og at lade den sidste Afgrøde komme Faarene tilgode.

Jeg maa i denne Anledning tillade mig en liden Digression. For at forebygge, at det fine Spergelfrø ikke skal komme for dybt i Jorden, hvilket det taaler ligesaa lidet, som f. Ex. Timianfrø og andre fine Frøsorter i Haven, har jeg i de senere Aar brugt en sær-

egen Maade at faae det paa. Efterat Jorden i For-
 aarets første Dage er bleven tjenlig til Behandling,
 og det i Efteraaret nedpløiede Boghvedestubbeland saa-
 vel ved den svenske som en almindelig dansk Harve
 er blevet baade fiint og reent, lader jeg det tromles,
 førend det besaaes, men, vel at mærke, ikke med en
 almindelig Tromle, men en saadan, som jeg nærmere
 skal beskrive. Naar paa den tromlede Jord Spergel-
 en er saaget, nedharves den med en ikke altfor spids-
 tandet Træharve, og tromles derpaa anden Gang. —
 At Spergelfrøet er bedst tjent med at faae kun et fiint
 Dække paa sig, blev jeg især opmærksom paa ved at
 see, hvorledes det Frø, som ved Indagning af moden
 Spergel faldt af paa Steenbroen udenfor Ladebøren,
 og hvoraf enkelte Frøforn bleve tilbage imellem Ste-
 nene, meget hurtigen efter en falden Regn forvandle-
 des til smaa grønne Planter. De senere Aars tæt
 sluttede Spergelafgroder have stadfæstet Rigtigheden i
 denne Fremgangsmaade, ved hvilken jeg endnu maa
 bemærke, at jeg lader Spergelen saaes temmelig tykt,
 7—8 Fjerdingkar paa een Tdc. Land.

Endnu maa jeg med saa Ord omtale den Brug,
 jeg nu paa 17de Aar har gjort her af Spergelen som
 Gjødningsplante. For at bringe min Hovedlod, af
 omtrent 40 Tdr. Land, i god Gjødningsstilstand, ved
 i en niaarig Omgang at gjødske den to Gange, beslut-
 te jeg, slet ikke at bringe Noget af Gaardens Gjød-
 ske paa en affides beliggende Udblod, men derfor vilde
 jeg dog ikke behandle denne som Stifbarn. Jeg af-
 satte 10 Tdr. Land af den i 5 Numere, til at dyrkes

med 1) Boghvede, 2) to Gange nedpløiet Spergel, 3) Rug, 4 og 5) Hvidfløver og Græs, og jeg har havt Grund til at være fornøiet dermed. Af Boghveden har jeg paa disse to Tdr. Ud. avlet 16—18 Tdr. aarligen, med Undtagelse af to Aar, som ikke vare denne Sædart gunstige, og i hvilke jeg ikke fik Udsæden igjen. Spergelen har stedse voret godt til, paa eet Aar nær, da der blev store Pletter i den, som jeg gav Jordlopperne Skyld for. Af Rugen har jeg havt 12—13 Tdr. aarligen, reen og storfjernet, saa at jeg for det meste har brugt den til at saaes. Hvidfløveren, som naar den begunstiges noget af Veiret, nu mylrer selv frem af Jorden uden at saaes, bliver tilligemed det naturlige Græs vel ikke af en saadan Høide, at det kan anvendes til Hø; det afsgræsses, og er baade rigeligere, behageligere og mere nærende, end det var fra Begyndelsen. Jeg har ifinde, fremtidigten at besaae disse temmelig skarpe Jorder med en Deel Frø af guul Rundballe (*Anthyllis vulneraria*), hvoraf jeg i Aar har ikke Ubesydeligt paa et andet Sted af Præstegaardens Jorder, der er af lignende Bestaaffenhed; thi denne Plante viser sig at svare til den anbefaling, som baade i Hornemanns Plantelære, 3die Dplag, S. 759, og i Dreiers de danske Foderurter, S. 174, er givet den.

Min Tromle betræffende bemærkes Følgende. En stor Deel af min Præstegaards Jorder ere altfor løse og sandige. Et Par Gange, især efterat Føraarsæden var lagt, har jeg havt sørgelige Beviser derpaa, idet Stormene førte Jorden op i mørke Laager fra de

befaaede og tromlede Agre, saa at mange Urter og Bygkerner laae ganske blottede, ja endog den ene Gang langs med Markgjærdet lagde sig en lang hvid Sanddyne paa en 2—3 Alens Brede og et Par Tommers Høide, hvorved den derunder værende Sæd blev qvælt. Jeg gjorde den Erfaring, at de glat tiltromlede Agre havde lidt meest, og at hvor Tromlen endnu ikke havde jævnet Overfladen, men denne endnu havde en Deel Knolde paa sig, havde Stormens Virkning været mindre. Dette bevægede mig til at lade min Tromleblof beklæde med trekantede Stoffe, som bleve dannede dertil af gode Fyrlægter og med Som slagne fast paa Blokken, den ene tæt ved Siden af den anden. Denne Tromle har omtrent samme Virkning paa den harvede Jord, som en let Brise paa den blanke Sø. Imellem de smaae, lidt over en Tomme høie Volger finde Spergelfræene et passende Leie, saasom de ved den efterfølgende Træharve i det Høieste kun faae en halv Tomme Jord over sig. — Endnu en Fordeel har denne med Stoffe belagte Tromleblof. Imedens den endnu var glat, bemærkede jeg engang, da den blev brugt paa et Stykke Bygland, hvis Blade vare 1—2 Tommer høie, at den drev Jorden forved sig ligesom en Vølse, hvorved de spæde Planter for en Deel bleve mishandlede; nu derimod griber den med sine Stoffe den foran sig liggende Jord, og trykker Jord og Planter med hinanden ned under sig.

Istedetfor de omtalte Jordstokkestængler til Aftenfoder for Faarene, vil jeg tilraade at dyrke en anden Plante i større Overflodighed end sædvanligt, nemlig

Grønkaalen, og især den mørkeblaae. Det er fast utroligt al den Føde, som en hermed beplantet Ager kan afgive, naar man benytter den rigtigt, nemlig ved i en fremstridende Orden at afbrække Kaalenes underste Blade, da de saa igjen fremskyde nye Hjerteblade; og samme Operation kan atter og atter gjentages, ja baade tredje og fjerde Gang, saafremt de ere plantede tidligen. Men den dertil valgte Ager maa behandles dybt og godt og rigeligen pleies med Gjødske, og det saa meget mere, som denne for en stor Deel kan ventes endnu i samme Aar at komme igjen tilbage; har man Mergel, kan den ikke nogensteds anvendes hensigtsmæssigere. Vil man lade disse Kaalblade, ja til allerfjerdst Kaalstoffene selv, gaae igjennem Haffelseskisten, og blande dem med Skastrug eller Skastrughaffelse, ville Beder og Faar, der ere bestemt til at slagtes, kjendeligen trives derved, og den øvrige Faareflokk saavel som Hestene deri finde en ypperlig Næring. Om den har nogen Indflydelse paa Melkens Smag, naar den gives Malkføer, vil let kunne erfares, men isaafald ogsaa let forebygges. Denne Kaal taaler langt bedre det barske Klima i Jyllands vestlige Egne, end Hvidkaalen, som paa mange Steder i Thyssland er en meget yndet Foderplante; og ved at drage Omsorg for, tidligere end sædvanligt at have sættefærdige Planter, hvilket ikke er saa vanskeligt, vil Udbyttet af en saadan Kaalager blive saameget større, som den kan afbenyttes langt tidligere, end om den var beplantet med Hvidkaal. — Tilfældigviis fandt jeg blandt de Kaal, som jeg et Aar avlede efter Frø, jeg